
Landmineskader

BOKOVERSIKT

Med støtte av de danske og australske utenriksdepartementer har en gruppe leger, hovedsakelig fra Afrika, laget denne håndboken for helsearbeidere om landmineskader. Teksten er utarbeidet av afrikanske, australske og nordamerikanske leger. Utgiver er International Physicians for the Prevention of Nuclear War (IPPNW).

Antipersonellminer har forårsaket lemlestelse og død globalt i annen halvdel av det 20. århundre. Afrika er verdens mest minelagte kontinent med 18 – 30 millioner antipersonellminer fordelt på 18 land. Disse minene produseres i Europa og USA. Ingen afrikanske land står nå på listen over mineprodusenter eller -eksportører.

Miner rammer folk som bor i landsbyer og som dyrker jord. To tredeler av de som skades, er sivile. Mange av dem er barn og unge. I en provins i Mosambik var det 16,7 mineskadede per 1 000 innbyggere. Til sammenlikning ville det gi Oslo 83 500 mineskadede. 51 % døde av skadene og av disse døde to tredeler før de nådde frem til sykehus. Afrika mangler medisinske ressurser, profesjonell kunnskap og medisinsk ekspertise ute på landsbygden som er nødvendig for å ta hånd om kontinentets mange landmineofre.

Denne korte og oversiktlige håndboken er ment som en hjelp til helsearbeidere i desentraliserte områder for å øke deres forståelse og dermed deres tillit ved behandling av disse multitraumatiserte pasientene. Boken gir først en kort oversikt over de forskjellige typene antipersonellminer og deres virkningsmekanismer. Dette er viktig kunnskap for å kartlegge og vurdere omfanget av skadene. Det gis også en punktvis liste over varseltegn på minelagte områder og på hvordan man kan hindre at folk utløser dem, hvordan man kan øke bevissthet og årvåkenhet om miner ved å bruke lokalt respekterte personer i undervisning av befolkningen.

Det følger så fem kapitler med systematisk gjennomgang av anbefalt behandling fra førstehjelp på skadestedet med blødningskontroll, frie luftveier til stabilisering. Det neste kapitlet er om behandlingen ved det lokale sykehus, som i Afrika ofte ikke har senger, med en liste over utstyr som bør finnes, nøkternt og fyllestgjørende. Her finner man en summarisk gjennomgang av hvordan respirasjon, sirkulasjon og bevissthet kartlegges. Med illustrasjoner blir det vist hvordan man på enkel måte opprettholder frie luftveier, behandler tensjonspneumothorax og sikrer intravenøs tilgang. Her blir øyeblikkelig hjelp-prosedyrer på skader i thorax, bukhule, hode og ekstremiteter gjennomgått i detalj. Dette blir presisert: "Ikke forårsak forsinkelser ved å prøve mange ganger – send pasienten videre raskt." Kapitlet avsluttes med forslag til skjema som skal utfylles og sendes med pasienten til distriktssykehuset, som omtales i neste kapittel. Her gjennomgås øyeblikkelig hjelp, skadekirurgi med trakeostomi, karrekonstruksjoner, intestinalskader, bruddbehandling og amputasjoner. Her diskuteres infeksjonsproblemer, ernæring og anestesi. Det er avsnitt om spesielle problemer hos barn og gravide. Til slutt omtales rehabilitering, psykologiske aspekter og sosial støtte av skadede.

Dette er en moderne og fullt oppdatert oversikt over behandlingen av den multitraumatiserte pasient, med spesiell vekt lagt på mineskader. Det er tydelig at det står klinikere med betydelig erfaring og grundig kjennskap til moderne behandlingsprinsipper bak denne lille boken. Den henvender seg til helsearbeidere som lever i en lavteknologisk verden, og forfatterne klarer på en imponerende måte å fremstille moderne behandlingsopplegg som er mulig å gjennomføre uten høyteknologi. Det er også imponerende å få samlet så mye kunnskap på så få sider.

Dette er en ønskebok for alle som skal reise som helsearbeidere til områder der mineskader forekommer. Men den anbefales også som håndbok i behandling av multitraumer uavhengig av skademekanismer for den vil også være nyttig her hjemme.

Boken kan bestilles gjennom Norske leger mot atomvåpen, c/o Heidi Grønseth, Skuteviksveien 7, 5035 Bergen.

MonsLie

Thoraxkirurgisk seksjon

Hjerte-Lungesenteret

Ullevål sykehus

Publisert: 20. november 2000. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 10. september 2026.